

Izveštavanje o Evropskoj uniji u informativnim programima nacionalnih radio stanica u Srbiji¹

Aleksandra Krstić²

Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Beogradu

doi:10.5937/comman10-9047

Rezime: Vidljivost Evropske unije u medijima privlači pažnju brojnih istraživača. Istraživanja pokazuju da se o Evropskoj uniji izveštava gotovo uniformno, površno i sporadično, i da su mediji više zainteresovani da nadnacionalna pitanja učine nacionalno relevantnim. Izveštavanje o EU se najčešće ispituje na uzorku nacionalnih štampanih medija i televizijskih stanica u EU i državama u regionu Zapadnog Balkana. Međutim, informativni programi radio stanica se retko kad uzimaju u obzir analize, iako mogu da imaju značajan uticaj na publiku. Radio je, odmah posle televizije, drugi najvažniji izvor informisanja za građane Evrope. Cilj ovog rada je da istraži u kojoj meri i na koji način nacionalne radio stanice u Srbiji izveštavaju o EU temama. Za potrebe empirijskog istraživanja sprovedena je analiza sadržaja centralno-informativnih emisija Radio Beograda 1, Radija B92, Radija S i Radio Indeksa u tromesečnom periodu u toku 2013. godine. Rezultati pokazuju da je u ukupnom informativnom programu ovih stanica samo 5,44% emitovanog sadržaja posvećeno EU temama. Tematski okviri u kojima se izveštava o EU su ograničeni na dnevno-političke događaje i sastanke visokih političkih zvaničnika sa predstavnicima EU u Briselu, bez dublje obrade aktuelnih pitanja i kritičkog odnosa novinara prema temi.

Ključne reči: radio, EU teme, institucije Evropske unije, Srbija

1. Uvod

Medijsko izveštavanje o Evropskoj uniji (EU) se nije suštinski menjalo od devedesetih godina 20. veka. U tom periodu, zapadnoevropski štampani i elektronski mediji su sporadično izveštavali o EU, i to kada su se održavali evropski

¹ Rad je proistekao iz doktorske disertacije „Institucije Evropske unije u elektronskim medijima u Srbiji“, koja je 15. juna 2015. godine odbranjena na Fakultetu političkih nauka u Beogradu.

² Kontakt sa autorom: aleksandra.krstic@fpn.bg.ac.rs.

samiti, izbori za Evropski parlament i slični događaji, pri čemu je dominirao konstantan negativan ton u bavljenju EU temama (Leroy & Siune, 1994; Norris, 2000). Posle proširenja Evropske unije 2004. godine, ali i u kasnijim godinama, kada su opstanak zajedničke valute, jedinstvenog tržišta i celog „evropskog projekta“ dovedeni u pitanje zbog posledica svetske ekonomske krize, medijski prostor posvećen problemima i izazovima na nadnacionalnom nivou ostao je skučen. Pristup medija u izveštavanju o EU u tim turbulentnim periodima nije više bio isključivo negativan, ali se pokazao površnim i nacionalno fokusiranim (Bijmans & Altides, 2007; Esser et al., 2012; Price, 2002; Trezn, 2004).

Opšta nezainteresovanost medija za EU teme utiče i na stepen informisanosti građana o Evropskoj uniji. Čak 78% Evropljana smatra da im ni mediji ni EU institucije ne obezbeđuju adekvatne informacije o nadnacionalnim pitanjima (Standard Eurobarometer, 2012). Taj „informacioni deficit“ (Esser et al., 2012: 242; Price, 2002) se u praksi, između ostalog, dokazao i trendom gubitka interesovanja građana da glasaju na izborima za Evropski parlament. Na poslednjim izborima održanim 2014. godine, izlaznost građana je bila na najnižem nivou (42,61%) od 1979. godine.³

Iako bi se moglo pretpostaviti da se u državama koje tek treba da postanu članice EU više i kvalitetnije izveštava o procesu evropskih integracija kako bi šira javnost bila adekvatno informisana o svim aspektima pristupanja i članstva u EU, dosadašnja istraživanja to ne potvrđuju. Mediji u regionu Zapadnog Balkana veoma slično pristupaju EU temama, i to najčešće sa aspekta dnevno-političkih događaja, površno i bez dublje analize (Valić Nedeljković & Kleut, 2013a). U štampanim i elektronskim medijima u Srbiji dominira elitistički pristup evropeizaciji, u kome su izostavljeni svakodnevni život i problemi građana (BBC Media Action, 2012; Milinkov et al., 2013).

Vidljivost Evropske unije i tretman EU tema u zapadnoevropskim i medijima zemalja bivše Jugoslavije se u najvećoj meri analizira na osnovu sadržaja koji se objavljuje u referentnim nacionalnim dnevnim novinama i emituje u informativnim televizijskim programima. Međutim, retka su istraživanja koja u fokusu imaju EU teme u informativnim emisijama na radio stanicama (na primer: Iuhas & Matei, 2013; Pralica, 2013; Ružić & Rabrenović, 2013). Pored televizije, radio je drugi najvažniji izvor informisanja za građane Evropske

³ Na prvim izborima za Evropski parlament 1979. godine glasalo je 61,99% građana EU. Veliki pad interesovanja građana da glasaju na evropskim izborima zabeležen je 1999. godine i od tada izlaznost ne prelazi 50% (European Parliament, 2014).

unije, ali prema poverenju šire javnosti zauzima prvo mesto u odnosu na sve druge tipove medija (Standard Eurobarometer, 2012: 4, 12). Veća dostupnost i mobilnost radija, kao i njegovo prisustvo na različitim onlajn platformama, uticali su na to da se radio danas sluša više i postane deo novog trenda „medijskog multitaskinga“, koji je promenio navike slušalaca, ali ne i ulogu koju je radio kao medij imao od svog nastanka (Martinoli, 2014: 384). Uzimajući u obzir značaj radija kao medija i nedovoljnu istraženost njegove uloge u informisanju građana o aktuelnom procesu evropskih integracija Srbije, cilj ovog rada je da utvrdi opšti stepen vidljivosti EU tema i glavne odlike njihovog predstavljanja u centralno-informativnim emisijama nacionalnih radio stanica u Srbiji.

2. Teorijski okvir

Proizvodnja vesti o Evropskoj uniji smatra se složenom i višeslojnom. Novinari često ne razumeju komplikovane i nedovoljno transparentne procedure donošenja odluka u glavnim političkim institucijama EU o kojima izveštavaju (Bijsmans & Altides, 2007; Meyer, 1999). Na medijsko izveštavanje o EU utiču i drugi faktori, kao što su politički sistem jedne zemlje i dominacija proevropskih ili evroskeptičnih političkih snaga, zatim uređivačka politika medijske kuće, ali i „novinarski napor koji se ulaže u pokrivanje događaja ili teme, izvori finansiranja, istraživanje i primena kriterijuma selekcije vesti“ (de Vreese, 2001: 287). Na primer, u političkim televizijskim emisijama u evropskim zemljama primećeno je da novinari ne poznaju političare koji donose odluke u EU institucijama, a zbog nerazumevanja institucionalne strukture EU često odbacuju određenu temu kao evropsku (Baisnée & Marchetti, 2006; Machill et al., 2005). Novinari kao glavne teškoće u izveštavanju o EU identifikuju, između ostalog, izbor vesti o kojima će izveštavati, izbor trenutka kada će se vesti o EU objaviti, prevođenje komplikovanih informacija na razumljiv jezik, nedovoljno poznavanje EU tema, kao i percepciju Evropske unije kao političkog centra o kojem ne može da se izveštava na način koji bi bio dovoljno interesantan publici (Balčytienė & Vinciūnienė, 2010).

Ovakav ambijent utiče na generalnu nezainteresovanost zapadnoevropskih elektronskih medija da se bave EU temama. Komparativno istraživanje de Vrise (de Vreese, 2002b) pokazuje da je u proseku tek 10 odsto informativnih programa nacionalnih televizija u državama članicama posvećeno Evropskoj uniji kada se održavaju evropski samiti u Briselu, a daleko manje u periodima kada nema značajnijih događaja. Iako nema većih odstupanja u stepenu vidljivosti EU, nijanse u izveštavanju se primećuju kada se održavaju izbori za Evropski

parlament. Ova tema je nešto prisutnija u zemljama mediteranskog medijskog sistema (Španija, Grčka, Italija, Francuska, Portugalija) u odnosu na države liberalnog (Velika Britanija, Irska) i demokratsko-korporativnog medijskog sistema (Austrija, Belgija, Holandija, Norveška, Švajcarska) (de Vreese, 2002b).

Na pojedinačnom nivou, nemački mediji izveštavaju češće o EU nego druge države članice, dok se mediji Velike Britanije najviše bave temom evropske i sopstvene valute (Machill et al., 2005). Bez obzira na tematske okvire, zapadnoevropski mediji izveštavaju o EU na veoma sličan način. Zamera im se, pre svega, nedostatak analitičnosti (Balčytienė et al., 2009), kao i to što u najvećem broju slučajeva koriste iste izvore informacija (de Vreese, 2002a; Mancini et al., 2007). Dominantno je fokusiranje na nacionalne agende i izveštavanje o EU u kontekstu događaja u pojedinačnim državama (Adam, 2007; Pfetsch et al., 2008; Semetko et al., 2000; Statham, 2008). Međutim, nacionalizacija EU tema se istovremeno smatra i najboljom prilikom da mediji o njima izveštavaju jer prestaju da budu nadnacionalne i apstraktne široj javnosti onog trenutka kada se „odomaće tako što im se daje nacionalna relevantnost“ (Balčytienė et al., 2009: 173).

Iako imaju nizak stepen vidljivosti u medijima, EU teme i veliki događaji koji se održavaju u institucijama EU po pravilu zauzimaju važnu poziciju u redovnim informativnim emisijama radio i TV stanica u Evropi. Na primer, danski, holandski i britanski elektronski mediji informacije o evropskim samitima objavljuju isključivo u redovnim televizijskim vestima, a ne u okviru posebnih specijalizovanih emisija koje imaju manju gledanost (de Vreese, 2001: 295). Na TV stanicama Danske, Francuske, Nemačke i Velike Britanije je, i pored malog broja vesti o EU, preko 50 odsto njih emitovano u prvoj trećini centralno-informativnih emisija, osim u Holandiji, gde su evropske priče emitovane u poslednjem delu informativnog programa (Peter et al., 2003: 314). Rumunske radio stanice objavljuju političke vesti o EU isključivo u prvim minutima informativnih programa, iako generalno nisu zainteresovane za njihovo objavljivanje u poređenju sa drugim vestima iz zemlje (Iuhas & Matei, 2013). Dakle, vesti o EU su u glavnim informativnim emisijama nacionalnih radio i TV stanica u državama EU zastupljene u manjoj meri u odnosu na nacionalne teme, ali im se pridaje veći značaj nego drugim političkim temama. To se možda najbolje pokazuje na primerima izveštavanja o događajima u Evropskom parlamentu. O ovoj instituciji se najviše izveštava kada se održavaju evropski izbori (Gattermann, 2013; Morgan, 1999; Sonntag, 1983). Medijsko izveštavanje najčešće prati kalendar zasedanja Evropskog parlamenta (Gattermann, 2013), a zemlje

koje su proevropski orijentisane sklone su da poklanjaju više pažnje događajima iz Parlamenta nego drugim nacionalnim dešavanjima.

Još jedan od razloga nedovoljne zainteresovanosti medija da izveštavaju o EU jeste i jaz koji postoji između portparola EU institucija i novinara⁴. S jedne strane, u zvaničnim saopštenjima za javnost, koja pišu portparoli EU institucija, koristi se birokratski i administrativni žargon koji novinarima često nije blizak ni razumljiv (Tamppuu & Pullerits, 2006: 24). Sa druge strane, novinarska percepcija određenih pitanja u vezi sa politikama Evropske unije se u velikoj meri razlikuje od zvaničnika u EU institucijama koji su zaduženi za komunikaciju sa medijima. Bijsmans i Altides (2007) otkrivaju da postoji „logički konflikt“ između novinara i službenika za odnose s javnošću u Evropskoj komisiji zbog toga što potpuno drugačije razumeju istu temu. Na primer, u plasiranju informacija o daljem proširenju EU, Evropska komisija se fokusira na političke procese i kriterijume i naglašava ulogu same institucije, dok štampani mediji u Holandiji i Nemačkoj istu temu obrađuju tako što izveštavaju o procesu evropskih integracija u zemljama kandidatima za članstvo, a ne o institucionalnim aspektima na nadnacionalnom nivou (Bijsmans & Altides, 2007). Ove razlike između političkog komuniciranja zvaničnih institucija EU i medijskog izveštavanja se u literaturi objašnjavaju i odnosima subjekata koji učestvuju u ovom komunikacionom procesu, ali i njihovim percepcijama proizvodnje i distribucije vesti o Evropskoj uniji. Trostruki nivo komuniciranja podrazumeva da EU institucije daju informacije dopisnicima u Briselu, zatim dopisnici selektuju te informacije i šalju ih medijima u svojim državama, kako bi na kraju građani bili informisani (Balčytienė & Vinciūnienė, 2010). Međutim, za političke aktere, pružanje informacija o EU je deo političkog komuniciranja i odnosa sa javnošću, dok su za novinare i urednike presudni određeni kriterijumi izveštavanja koji važe u njihovim redakcijama (Balčytienė & Vinciūnienė, 2010).

⁴ Loša komunikaciona strategija EU institucija može negativno da utiče na njihov rad i integritet. Čitav sastav Evropske komisije pod vođstvom Žaka Santera (Jacques Santer) morao je da podnese ostavku zbog javnih optužbi za korupciju i nepotizam. Komisija je raspuštena pod optužbama da su pojedini evropski komesari imali preveliki uticaj na kontroli evropskih fondova namenjenih Africi i zemljama bivše Jugoslavije. Ovaj događaj otvorio je mnoga pitanja ne samo o stabilnosti Komisije, nego i o njenim komunikacionim aktivnostima. Prema Andersonu i Prajsu (Anderson & Price, 2008), „katastrofalna“ komunikacija Santerove komisije bila je plod dugoročnih problema, razjedinjenih aktivnosti članova Komisije, unutrašnjih podela koje su omogućile novinarima da uzimaju izjave od zvaničnika koji su često govorili jedni protiv drugih, kao i neprofesionalnosti kadrova zaduženih za komunikaciju sa medijima (Anderson & Price, 2008: 36). Ipak, pad Santerove komisije poslužio je kao povod da se sledeći sastav Evropske komisije ozbiljnije posveti poboljšanju komunikacionih aktivnosti sa javnošću i medijima. Poboljšanja se odnose na kvalitet osoblja u pres službi Komisije, i druge organizacione aspekte i nova pravila koja su usvojena postavljenjem nove Komisije pod vođstvom Romana Prodi (Romano Prodi). Međutim, kasnije je utvrđeno da je Komisija bila više fokusirana na dopisnike iz Brisela nego što se obračala nacionalnim medijima koji su posredno izveštavali o aktualnim događajima iz ove institucije (Anderson & Price, 2008: 39).

Ne treba zaboraviti da postoje i specijalizovani medijski kanali uspostavljeni s namerom da informišu građane o Evropskoj uniji. Međutim, pokazalo se da televizijski i radio servis „Euronews“-a, kao i „European Voice“ „nisu dovoljno prepoznati u evropskoj javnoj sferi“ (Garavoglia, 2011: 10). Na primer, većina vesti „Euronews“-a ne obrađuje EU pitanja sa nadnacionalnog aspekta, već se prilagođava nacionalnim agendama država u kojima se emituju (Garcia-Blanco & Cushion, 2010). Najvažniji izvori informacija koje novinari „Euronews“-a koriste u radijskom i televizijskom izveštavanju su nacionalni parlamenti, vlade, regionalne skupštine i lokalne vlade, a ne zvanični izvori institucija EU (Garcia-Blanco & Cushion, 2010: 404). „Euronet“, mreža koja okuplja petnaest radio emitera koji proizvode program posvećen EU temama, i dalje je nepoznata široj evropskoj publici (Leclercq, 2015). Dodatni problem u emitovanju ove pan-evropske radio mreže, ali i aktivnostima EU veb portala „Presseurop“, stvorili su rezovi u budžetu EU. Evropska komisija je za oba kanala smanjila novčana izdvajanja za 35%, i to sa 28,4 miliona evra u 2013. godini na 18,7 miliona evra u 2014. godini (Le Voci, 2013: 13).

Bez obzira na to kojim kanalima se distribuiraju, vesti o EU temama značajno utiču i na stavove građana o Evropskoj uniji i daljem proširenju njenih granica. Istraživanja pokazuju da je za građane važno da su vesti o EU relevantne, bez obzira na to koji tip medija ih objavljuje, a iskazuju pozitivnije stavove i veću podršku evrointegracijama ukoliko su dobro informisani o EU (Balčytienė & Vinciūnienė, 2010; Lecheler & de Vreese, 2010; Scharnow & Vogelgesang, 2010). Istovremeno, publika zahteva više medijskog izveštavanja o EU temama, „što upućuje na to da informacioni deficit ili deficit javne sfere može da se prevaziđe boljim i širim opsegom izveštavanja“ (Scharnow & Vogelgesang, 2010: 85).

Za razliku od zapadnoevropskih država, istraživanja o načinu na koji mediji na Zapadnom Balkanu izveštavaju o EU temama su retka. Ona pokazuju da mediji u regionu obrađuju EU teme uglavnom kroz prizmu političkih i ekonomskih pitanja. Valić Nedeljković i Kleut (2013b: 62) prepoznaju da se u javnom diskursu zemalja u regionu, evropeizacija definiše „kao formalni proces pristupanja EU, ili, češće, u širem smislu, kao multidimenzionalni proces koji obuhvata gotovo sve aspekte društvene, političke, ekonomske i kulturne tranzicije“. Najčešći sagovornici u tekstovima štampe i priložima radijskih i televizijskih programa medija u regionu su „politička tela EU“, ili predstavnici državnih organa vlasti (Pralica, 2013: 76). Na primer, radio stanice u Bosni i Hercegovini, kao i drugi mediji u toj zemlji, samo površno izveštavaju o EU, i to najčešće čine u formi faktografskih novinarskih žanrova, prateći pre svega

domaću političku agendu i aktuelne događaje: pristup EU u medijima BiH je „sveden na puko prenošenje događaja, odnosno protokolarnih posjeta zvaničnika EU, bez značajnijeg angažmana novinara na kreiranju kompleksnijih sadržaja (i po formi i po suštini) koji bi građanima omogućili bolje razumijevanje EU tema i pitanja“ (Turčilo & Buljubašić, 2013: 84). Na crnogorskim radio stanicama dominiraju teme proširenja i priključivanja EU, a kao najčešći sagovornici se pojavljuju predstavnici političkih institucija EU, mnogo više u odnosu na državne organe Crne Gore (Ružić & Rabrenović, 2013: 94). I mediji u Makedoniji pokazuju velike sličnosti sa medijima drugih država u okruženju kada su u pitanju evropske teme. Najčešći sagovornici su predstavnici vlade, države i parlamenta, kao i političkih tela EU, dok su građani zastupljeni u samo 2% (Donev et al., 2013: 111).

Slično medijima u regionu izveštavaju i nacionalni, regionalni i lokalni mediji u Srbiji. Iako redovna javnomnjenjska istraživanja koja sprovodi Kancelarija Vlade Srbije za evropske integracije pokazuju da građane pre svega zanimaju konkretne društveno-ekonomske koristi od članstva u EU, očigledno je da o tim pitanjima ne mogu da se informišu putem tradicionalnih medija. U odnosu na prethodne godine, u toku 2015. zabeležen je veliki pad informisanosti građana Srbije o pristupanju Evropskoj uniji (Kancelarija za evropske integracije Vlade Srbije, 2014; Blic, 2015). Domaći nacionalni mediji se u izveštavanju o EU ograničavaju isključivo na političke procedure i protokol i retko objavljuju teme koje uzimaju u obzir ličnu perspektivu građana Srbije (BBC Media Action, 2012). Izveštavanje o EU u lokalnim sredinama je vrlo slično medijskoj slici o EU koja se predstavlja u nacionalnim medijima. Tematski okviri u kojima se kreću novinari lokalnih redakcija su uski i odnose se isključivo na projekte koje finansira EU, političke aspekte pridruživanja, ekonomska pitanja i usklađivanje domaćeg zakonodavstva sa evropskim (Krstić & Milojević, 2013). Najčešći izvor informacija su lokalni organi vlasti, u kombinaciji sa Vladom Srbije i drugim državnim institucijama, a jedna od najvećih prepreka za bavljenje EU temama je i nedovoljno poznavanje engleskog jezika (Krstić & Milojević, 2013: 77-78).

Na vidljivost EU tema u srpskim medijima utiču i komunikacione aktivnosti koje sprovode državne institucije. Javne rasprave o evropskim integracijama Srbije su „sporadične i nedovoljno kvalitetne“, a neadekvatna komunikacija državnih organa sa medijima može da utiče na stvaranje predrasuda građana o mnogim pitanjima koja se vezuju za članstvo u Evropskoj uniji (Krstić, 2014: 379). Radović (2009) prepoznaje da u javnom diskursu Srbije poruke o Evropi nisu konzistentne, da su afirmativni stavovi o Evropi sporadični i površni i da je javna komunikacija u tom smislu često kontradiktorna i ambivalentna

(Radović, 2009: 71). Na opšti pravac komunikacije srpske političke elite o procesu evropskih integracija utiče i nivo poverenja koji domaći političari imaju u Evropsku uniju i njene institucije. Komparativno istraživanje, sprovedeno između 2005. i 2009. godine u sedamnaest država članica EU i u Srbiji, pokazuje da politički akteri u Srbiji imaju nizak nivo poverenja u EU institucije (Vuletić, 2014: 125). Zanimljivo je da predstavnici vodećih medija u Srbiji, anketirani za potrebe istog istraživanja, više veruju u Evropsku komisiju, Savet EU i Evropski parlament nego domaće političke institucije. Međutim, taj stepen poverenja medijske elite u EU je znatno niži u u poređenju sa medijima država članica EU. Vuletić ovaj problem objašnjava opštim uverenjem da EU ima neprijateljski odnos prema Srbiji i da je takvo uverenje „posledica generalno niskog stepena poverenja koje građani Srbije imaju u bilo koga i bilo šta, počev od ljudi iz neposrednog okruženja do evropskih institucija“ (Vuletić, 2014: 132).

3. Metode istraživanja

Za empirijsko istraživanje izabrana je metoda analize sadržaja, kao jedna od najrasprostranjenijih metoda u oblasti društvenih i humanističkih nauka, a pre svega u istraživanjima medija, komunikacija i studijama kulture (Deacon et al., 2010). Ova metoda se primenjuje u istraživanjima koja za cilj imaju da kvantifikuju određene elemente i njihovo pojavljivanje u velikom broju tekstova, „a statistika koja proizlazi iz analize sadržaja služi za izvođenje širih zaključaka o određenim procesima i politici reprezentacije“ (Deacon et al., 2010: 119).

Analizom sadržaja obuhvaćene su centralno-informativne emisije četiri nacionalne radio stanice u Srbiji emitovane u periodu od početka septembra do kraja novembra 2013. godine. Ovaj tromesečni period izabran je za analizu jer predstavlja vremenski interval u kome se nisu događale predizborne ili izborne kampanje u zemlji, niti kampanja za redovne izbore za Evropski parlament u Evropskoj uniji, već kao razdoblje u kome se dešavaju redovne političke aktivnosti. Uzorak za analizu sadržaja obuhvata nacionalne radio stanice koje emituju informativni program⁵: RTS – Radio Beograd 1, Radio B92, Radio Indeks i Radio S. Radio stanice su izabrane na osnovu liste dozvola za zemaljsko emitovanje programa koju formira Regulatorno telo za elektronske medije⁶ prema sledećim kriterijumima: 1) da je emiter celokupnog programa; 2) da ima nacionalno područje kao zonu pokrivanja; 3) da pripada jednoj od devet utvrđenih radiodifuznih oblasti.

⁵ Dozvolu za nacionalno emitovanje programa je u periodu istraživanja imao i radio HIT Music FM, koji nije predmet istraživanja zbog toga što je njegov sadržaj zabavnog i muzičkog karaktera i ne emituje informativni program.

⁶ Nekadašnja Republička radiodifuzna agencija, čiji je naziv promenjen donošenjem novog Zakona o elektronskim medijima, koji je stupio na snagu u avgustu 2014. godine.

Tabela 1: Uzorak radio stanica sa nacionalnom frekvencijom

Radio stanica	Radiodifuzna oblast	Zona pokrivanja	Tip vlasništva
Radio B92	RO1 - RO9	Područje cele republike	Astonko d.o.o. Beograd - 84,99% , B 92 Trust d.o.o. Beograd - 11,36%, Foks televizija d.o.o., Beograd - 1,32% , Mali akcionari - 2,33%
Radio Beograd 1	RO1 - RO9	Područje cele republike	Javni medijski servis
Radio Indeks	RO1 - RO9	Područje cele republike	Media ton d.o.o, Beograd - 50% , Ivan Koen, Beograd - 1% 3. SWF Investment Limited, Kipar - 49%"
Radio S	RO1 - RO9	Područje cele republike	AS Media d.o.o., Beograd - 100%

Izvor: Podaci Republičke radiodifuzne agencije (Regulatorno telo za elektronske medije, RTEM) (http://www.rra.org.rs/pages/browse_permits/cirilica/national)

Za istraživanje su izabrane informativne emisije koje traju između pet i trideset minuta i emituju se prema utvrđenoj programskoj šemi svakog pojedinačnog emitera. U slučajevima kada radio stanica nema centralno-informativnu emisiju, već emituje vesti na punih sat vremena, odabrane su vesti koje predstavljaju presek dnevnih događaja. Tako su iz informativnog programa Radija S za analizu odabrane „Vesti“ u 16 časova, a iz Radio Indeksa „Vesti“ u 14 časova. Analizirani su i „Dnevnik“ Radija B92 koji se emituje u 17 časova, kao i centralno-informativna emisija Radio Beograda 1 „Novosti dana“ u 15 časova. Iz svake radio stanice odabrano je ukupno 12 dana emitovanja sadržaja, tako što su se jednom nedeljno u trajanju od tri meseca, metodom slučajnog uzorka, birale emisije za analizu.⁷ Metoda slučajnog uzorka se prihvata kao jedan od mogućih načina selektovanja jedinica analize (King et al., 1994: 124).

Jedinica analize je radijski prilog koji obrađuje EU temu, a koji je emitovan u okviru selektovanih centralno-informativnih programa nacionalnih radio stanica. Ovaj rad polazi od De Vrisove (de Vreese, 2002b) definicije EU

⁷ Informativni programi radio stanica birani su ciklično: u svakoj nedelji za analizu je odabran drugačiji dan (u prvoj nedelji izabran je ponedeljak, u drugoj nedelji utorak, u trećoj nedelji sreda itd.).

(evropske)⁸ teme kao novinarske priče koja govori o određenom događaju u EU (na primer, o Evropskom samitu), o odlučivanju na nivou EU i uključenosti evropskih institucija, ili o određenim programima i politikama koje se sprovode u Evropskoj uniji (na primer, o različitim izazovima i problemima u vezi sa politikom proširenja, spoljnopolitičkim temama itd.) (de Vreese, 2002b: 15). Osim ovih vrsta EU vesti koje obrađuju događaje na nadnacionalnom nivou Evropske unije, autorka evropsku temu posmatra i sa lokalnog, odnosno nacionalnog aspekta izveštavanja, uzimajući u obzir da i drugi autori koji su se bavili analizom EU tema u pojedinačnim državama (Balčytienė et al., 2009; de Vreese 2001, 2002a; Trenz, 2004) kao jedan od tipova evropskih vesti u medijskim sadržajima prepoznaju i nacionalne vesti o događajima iz zemlje koje se stavljaju u kontekst Evropske unije i povezuju sa njom, kao i vesti koje naglašavaju uticaj određenih događaja u EU na nacionalna pitanja. S obzirom na to da se u ovom radu analiziraju informativni programi radio stanica u Srbiji, važno je da se EU tema definiše na ovaj sveobuhvatniji način, a ne kao striktno izveštavanje o događajima u EU koji nisu povezani sa nacionalnim kontekstom. Treba napomenuti da de Vris (2002b) smatra da, kada se o Evropskoj uniji u medijskim sadržajima govori samo marginalno (na primer, ako se u određenom radio ili televizijskom programu pominje samo jednom), tema tada nije evropska. Taj princip je primenjen i u analizi sadržaja u ovom radu.

Za potrebe analize, prethodno je uspostavljen sistem kodiranja i napravljen kodeks na osnovu kojeg su izvedeni i interpretirani rezultati, a koji obuhvata: 1) temu priloga, ličnosti koje se pojavljuju kao sagovornici ili čije se izjave citiraju, povod za izveštavanje, izvore informacija, EU instituciju, vrednosni stav novinara prema temi, poziciju priloga u programu i njegovo trajanje, ukupno trajanje informativnog programa i 2) novinarske žanrove i forme u kojima se sadržaj emituje (vest, izveštaj, reportaža, intervju, anketa, izjava, radio paket).

4. Rezultati istraživanja

Rezultati analize sadržaja pokazuju da je u tromesečnom periodu u ukupnom korpusu od 404 radijskih priloga/vesti samo njih 22 posvećeno EU temama, što predstavlja 5,44% ukupnog informativnog programa nacionalnih

⁸ Termin „evropska“ tema je mnogo širi u odnosu na termin „EU tema“ s obzirom da se odnosi na tematiku koja nužno ne pokriva teritoriju EU, već obuhvata mnogo širi spektar tema i odnosi se na teritorije onih država koje nisu članice EU. Predmet ovog rada su samo EU teme, a ne šire evropske teme, dakle teme koje se pre svega odnose na EU kao teritoriju, zajednicu 28 država članica koje imaju zajednički nadnacionalni institucionalni sistem. U ovom radu će termin „evropska tema“ biti korišćen u istom značenju kao „EU tema“, isključivo iz stilskih razloga, ali je distinkcija između ova dva termina potpuno jasna.

radio stanica. U toku oktobra emitovano je više evropskih tema (7,94%) nego u septembru (4,4%) i novembru (4,2%) 2013. godine. U odnosu na ukupnu dužinu programa, EU teme u proseku zauzimaju 3,88%.

Tabela 2: Upporedni pregled broja i trajanja priloga o EU temama na nacionalnim radio stanicama u septembru, oktobru i novembru 2013. godine

Radio stanica	Ukupan broj priloga	Ukupan broj EU tema	Ukupno trajanje priloga o EU temama	Ukupno trajanje programa (u minutima)
Radio B92	164	6	12' 19"	313
Radio Beograd 1	111	7	11' 30"	360
Radio Indeks	60	4	2' 20"	24
Radio S	69	5	2' 25"	24
Ukupno	404	22 (5,44%)	28' 34" (3,88%)	721' (12 sati, 1 min)

EU teme o kojima su nacionalne radio stanice najviše izveštavale u analiziranom periodu odnose se na dnevno-političke i aktuelne događaje, kao što su dijalog Beograda i Prištine u Briselu i potpisivanje Briselskog sporazuma, usaglašavanje pravnih propisa sa Evropskom unijom i objavljivanje godišnjeg izveštaja Evropske komisije o napretku Srbije u procesu evropskih integracija. Drugih tema, osim političkih, nema, što znači da radio stanice nisu emitovale nijedan prilog u vezi sa EU koji bi se bavio temama iz ekonomije, poljoprivrede, kulture itd.

Tabela 3: EU teme u informativnim programima nacionalnih radio stanica u periodu septembar-novembar 2013. godine

Tema	Zastupljenost u ukupnom korpusu EU tema
Dijalog Beograda i Prištine u Briselu i potpisivanje Briselskog sporazuma	68,2%
Izveštaj EK o napretku Srbije u evropskim integracijama	22,7%
Usaglašavanje propisa sa EU	9,10%
Ukupno	100%

Najzastupljenije ličnosti koje se pojavljuju kao sagovornici u priložima ili kao ličnosti čiji se govor citira jesu predstavnici Vlade Srbije, visoka predstavnica EU za spoljnu politiku i bezbednost Ketrin Ešton, kao i predsednik Evropskog saveta Herman van Rompej. Najzastupljeniji sagovornik je premijer Srbije, čije izjave u ukupnom broju evropskih tema na radio stanicama sa nacionalnom frekvencijom zauzimaju 52,7%.

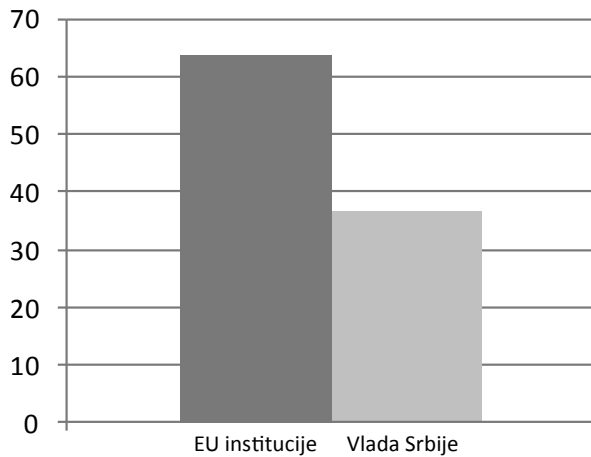
Tabela 4: Ličnosti koje se u informativnim programima nacionalnih radio stanica pojavljuju kao sagovornici u direktnim izjavama ili indirektnom govoru

Ličnosti	Zastupljenost u ukupnom korpusu EU tema
Premijer Srbije	52,7%
Visoka predstavnica EU za spoljnu politiku i bezbednost	31,7%
Ministar bez portfelja za evropske integracije	5,2%
Predsednik Evropskog saveta	5,2%
Politički analitičari	5,2%
Ukupno	100%

Kao povod za izveštavanje mnogo se više koriste aktuelni događaji (95,45%) u odnosu na konferencije za novinare (4,55%). Primetno je da u analiziranim priložima nema medijski iniciranih tema o Evropskoj uniji. Kada su u pitanju institucije EU, u priložima radio stanica se kao mesto održavanja sastanka ili donošenja odluka najčešće pominje Evropska komisija (66,67%), Evropski savet-Savet EU (20%) i Evropski parlament (13,33%).

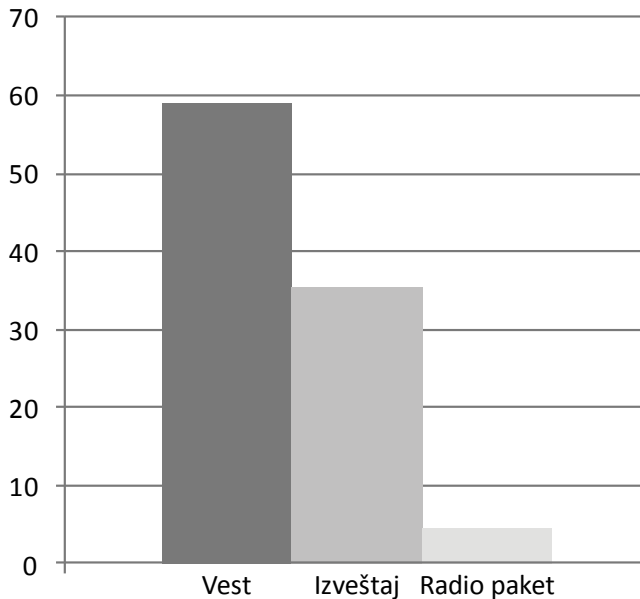
Glavni izvor informacija su EU institucije (63,63%), i to u mnogo većem stepenu zastupljenosti u odnosu na zvanične izvore informacija iz domaćih političkih institucija, odnosno Vlade Srbije (36,37%). Zanimljivo je da radio stanice osim Vlade Srbije i EU institucija, ne koriste druge izvore informacija.

Grafikon 1: Izvori informacija nacionalnih radio stanica u izveštavanju o EU temama u periodu septembar-novembar 2013.

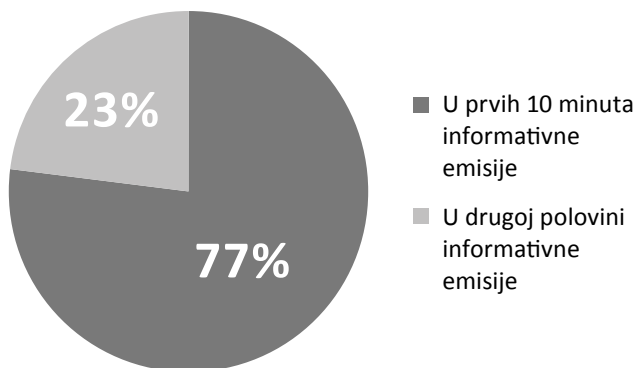
Sa aspekta novinarskih žanrova i formi u kojima se izveštava o EU temama na nacionalnim radio stanicama u Srbiji, najprisutniji su faktografski žanrovi, i to vesti (59,09%) i izveštaji (36,37%), a mnogo ređe se izveštava u analitičkim formama radio paketa (4,54%).

Grafikon 2: Novinarski žanrovi i forme u kojima se izveštava o EU temama na nacionalnim radio stanicama u Srbiji u periodu septembar-novembar 2013.

Analiza sadržaja pokazuje da je pristup novinara evropskim temama izrazito neutralan (60%) ili pozitivan (40%) i da nema nijednog priloga koji pokazuje negativan stav novinara prema obrađenoj temi.

Grafikon 3: EU teme u informativnim emisijama nacionalnih radio stanica s obzirom na poziciju priloga u vestima

EU teme se najčešće emituju u prvih deset minuta centralno-informativnih emisija nacionalnih radio stanica u Srbiji (77%). Od priloga emitovanih u prvoj polovini informativnih emisija, čak i u slučajevima kada radio stanice emituju kratke petominutne vesti na punih sat vremena, 70% njih je emitovano kao prva vest dana. To znači da evropske teme u radijskim informativnim programima zauzimaju veoma važno mesto i često su prva vest u celokupnom informativnom programu.

5. Diskusija

Empirijsko istraživanje pokazuje da se u informativnim emisijama na nacionalnim radio stanicama u Srbiji retko izveštava o EU temama. Na komparativnom nivou, u tromesečnom periodu najviše je izveštavao Radio Beograd 1, a najmanje Radio Indeks. Iako se prema broju priloga o EU u pojedinačnim analiziranim programima ne beleže veća odstupanja među stanicama, može se reći da je Prvi program Radio Beograda, kao deo javnog medijskog servisa, više zainteresovan za emitovanje informacija o Evropskoj uniji u odnosu na druge komercijalne stanice u uzorku. Bez obzira na ovako nizak opšti stepen vidljivosti EU tema, one, kao i u radio stanicama država Evropske unije i zemljama regiona (Iuhas & Matei, 2013; Peter et al., 2003; Ružić & Rabrenović, 2013; Turčilo & Buljubašić, 2013), zauzimaju visoku poziciju u informativnom programu i često su emitovane kao prve, udarne vesti. Međutim, na radio sta-

nicama u Srbiji se izveštava u uskom, gotovo restriktivnom tematskom okviru, i to isključivo o političkim temama, a najviše o dijalogu Beograda i Prištine u Briselu. Najzastupljenije, odnosno jedine, EU teme su zapravo nacionalni događaji koji „evropsko“ kao karakteristiku vrednosti vesti dobijaju na tri načina: 1) mestom dešavanja (najčešće u Briselu), 2) donošenjem odluka u institucijama EU koje imaju direktan uticaj na Srbiju i 3) razmatranjem unutrašnjih pitanja u zemlji u čijem odlučivanju učestvuju EU institucije.

Iako je premijer Srbije najzastupljeniji sagovornik u analiziranim priložima, dominantan izvor informacija su EU institucije, a ne Vlada Srbije. Ovaj podatak se može objasniti dominantnim tematskim fokusom radio emisija. Brisel je glavno mesto sastanka gde se odvijaju pregovori beogradskih i prištinskih vlasti koje vodi visoka predstavica EU za spoljnu politiku i bezbednost, i radio stanice se pretežno oslanjaju na izvore iz političkih tela EU da bi izveštavale o toj temi. Međutim, ti izvori se u vestima i priložima ne pojavljuju istovremeno i kao relevantni sagovornici, već se najčešće emituju direktne izjave predstavnika Srbije koji učestvuju u pregovorima.

Radio stanice vrlo površno izveštavaju o EU institucijama, u kontekstu održavanja sastanaka i događaja, ili mesta na kome se donosi određena odluka u vezi sa Srbijom. U ovoj kategoriji nema većih razlika među analiziranim stanicama: Evropska komisija pojavljuje se kao najzastupljenija institucija, dok je izveštavanje o Evropskom savetu-Savetu EU i Evropskom parlamentu gotovo neprimetno. Čak i u situacijama kada se EU institucije percipiraju kao institucije moći koje imaju uticaj na dalji tok procesa evrointegracija u Srbiji, sam proces njihovog odlučivanja i posledice tih odluka se dublje ne analiziraju u emitovanim priložima. Odluke EU se isključivo predstavljaju kao neminovna datost i obaveza koju domaće političke institucije moraju da ispune. To je najočiglednije u okvirima nacionalno relevantnih tema u svim analiziranim informativnim programima, a koje se odnose na dijalog Beograda i Prištine u Briselu, napredak Srbije u procesu evropskih integracija i pregovore Srbije sa EU. Učestala upotreba sintagme „krugovi u Evropskoj uniji“ ili označavanje glavnih političkih tela EU kao „Brisela“ u velikoj većini priloga, pokazuje da novinari najčešće uopštavaju kada izveštavaju o evropskim temama i institucijama u kojima se donose odluke. Ova činjenica upućuje na zaključak da radio stanice ne samo da ne prave razliku među EU institucijama, već ne poznaju ni njihov način donošenja odluka, i zbog toga nisu dovoljno spremne da apstraktne informacije prevedu na konkretnu ravan izveštavanja.

Sve stanice izveštavaju o EU temama pretežno u faktografskim novinarskim žanrovima, a očigledno je retko prisustvo analitičkih priloga koji dublje ili kritičnije obrađuju određena pitanja. Posmatrani komparativno, svi radijski prilozima su međusobno veoma slični po dominantnom neutralnom ili pozitivnom novinarskom stavu u obradi evropskih tema. Odsustvo negativnog stava, kao odlika uređivačkih politika nacionalnih radio stanica, može se objasniti opštom karakteristikom svih obrađenih tema: one su u svojoj suštini pozitivne jer predstavljaju napore i napredak države, institucija i političkih aktera u rešavanju najznačajnijih problema ili konflikata. U širem kontekstu, sve informacije o integraciji u suštini promovisu podršku (Scharnow & Vogelgesang, 2010). Iako se ovaj rad ne bavi merenjem uticaja koji radijsko izveštavanje može da ima na stavove građane Srbije o EU, ispitivanje dominantnog tematskog okvira pokazuje da se pozitivna priroda vesti o integraciji odražava na preovlađujući vrednosni stav novinara, bez obzira na to da li rade u komercijalnim medijima ili javnom servisu. Na primer, dugogodišnji pregovori između Beograda i Prištine o različitim aspektima društveno-političkog života na Kosovu i Metohiji su u periodu sprovođenja empirijskog istraživanja doveli do potpisivanja Briselskog sporazuma i na taj način zatvorili jedan deo dijaloga među suprotstavljenim stranama. Takođe, godišnji izveštaj Evropske komisije objavljen u oktobru 2013. godine je u većoj meri predstavio napredovanje države u evrointegracijama nego neispunjavanje određenih kriterijuma ili obaveza. Sa druge strane, politička agenda i unutrašnje odlike ovih događaja ne bi trebalo da obavezuju urednike ili novinare radio stanica u Srbiji da izostavljaju mišljenja sagovornika koji se protive opštem pravcu državne politike ili da konsultuju nezavisne izvore. Izveštavanje o EU se zbog toga odvija na nivou površnog distribuiranja informacija iz političkog života, bez kritičkog novinarskog odnosa. Iako se obrađuju pitanja koja naglašavaju napredovanje, rešavanje problema ili opšti nacionalni boljitak, izostaje njihovo konkretno tumačenje. U analiziranim radio emisijama nema vesti u kojima bi se građanima Srbije objasnilo šta, na primer, donosi potpisivanje Briselskog sporazuma ili usaglašavanje domaćeg zakonodavstva sa EU propisima.

Nevidljivost građana Srbije kao izvora informacija ili sagovornika u obradi evropskih tema je jasan pokazatelj da su radio stanice mnogo više okrenute informisanju o političkim procedurama i prenošenju događaja iz državnih ili EU institucija, nego ka društvenim ili ličnim aspektima koji slušaocima mogu da budu ne samo nacionalno, nego i individualno relevantni. Odgovor na pitanje „Zašto i kako se to mene tiče?“, koji bi trebalo da postoji u obradi tema, nije

pružen, zbog toga što je opšti pristup ovim temama usko politizovan, predstavlja izveštavanje sa unapred organizovanih događaja ili konferencija za novinare na kojima se informacije samo prenose, ali se dublje, u interesu publike kojoj se obraćaju, ne obrađuju. Izveštavanje je uslovljeno rasporedom političkih događaja koji su dnevno, odnosno kratkoročno aktuelni, pre svega boravkom političkih zvaničnika na određenim lokacijama (na primer, premijer u Luksemburgu, premijer u Bukureštu itd.).

Analiza pokazuje da su EU teme upravo na taj način i pokrivena – izveštavanje ukazuje na to da novinari mnogo više imaju ulogu informisanja javnosti, nego što deluju kao posrednici između građana i političara, nastojeći da se u izveštavanju čuje i stav građana. Bez obzira na to što novinarska uloga informisanja može da utiče na građane da donose odluke i učestvuju u političkom životu, u izveštavanju o EU temama bi se mnogo snažnije pokazala medijatorska ili predstavnička uloga novinara (McNair, 2009). Ta novinarska uloga bi doprinela pokretanju javne debate o onim pitanjima u vezi sa evropskim integracijama zemlje koja su nedovoljno objašnjena građanima, ali i premošćavanju postojećeg jaza između političkih aktera i medija i otklanjanju nedostataka u javnim raspravama o Evropskoj uniji.

6. Zaključak

Na osnovu rezultata empirijskog istraživanja, može se zaključiti da je postavljanje EU tema na medijsku agendu radio stanica u Srbiji pre svega uslovljeno ustanovljenim uređivačkim praksama koje intenzivno prate agendu domaćih političkih institucija i aktera. Tek 5,44% ukupnog emitovanog sadržaja obrađuje se kao EU tema. Taj nizak stepen vidljivosti EU u domaćim radio stanicama posledica je ograničenog tematskog fokusa na događaje koji se odnose isključivo na aktivnosti visokih političkih funkcionera Vlade Srbije. Upravo iz tog razloga, EU teme u analiziranim centralno-informativnim programima uvek dobijaju centralno mesto: istina, one se biraju na osnovu uređivačkih kriterijuma relevantnosti teme i važnosti ličnosti koje nose određenu priču, ali ne na osnovu sukoba dve strane, koji mogu da budu presudan kriterijum interesantnosti izveštavanja o temama u vezi sa EU (Balčytienė & Vinciūnienė, 2010).

Očekujući da teme od nacionalnog značaja budu analizirane u informativnim programima radio stanica i sa nadnacionalnog aspekta, pogotovo ako se kao najčešći izvori informacija koriste EU institucije, to se zapravo ne dešava. Evropska unija se u analiziranim priložima pojavljuje kroz predstavljanje moći, donošenja odluka i posredovanja određenih EU institucija u nacionalnim pi-

tanjima u Srbiji, a ne kao prostor u kojem se vodi debata, postavljaju pitanja i rešavaju problemi koji prevazilaze nacionalne okvire i kao prostor u kojem bi mediji mogli da pronađu teme i ideje o kojima bi mogli da izveštavaju. Teme nisu odabrane tako da mogu da posluže kao prostor za preispitivanje određenih EU praksi ili politika i budu uporedive sa uspostavljenim praksama u Srbiji. Nijedan analizirani prilog ne obrađuje, na primer, poljoprivrednu politiku u zemljama EU, na osnovu koje bi mediji mogli da izveštavaju o tome na koji način su se određene države pripremale za ulazak u EU i usaglašavale svoje propise u toj oblasti. Može se pretpostaviti da bi izveštavanje o EU bilo intenzivnije da se u centralno-informativnim emisijama emituju i oni sadržaji koji su medijski inicirani i koji ne bi isključivo nastali na osnovu unapred organizovanih događaja ili konferencija za novinare koje sazivaju državni organi. U nemogućnosti da emituju izjave ili stavove aktera koji nisu deo mejnstrim političkog života, ili da koriste alternativne izvore informacija kojim bi mogli da obogate program i predstave viđenje koje izlazi iz usko nacionalnih ili lokalnih okvira, nacionalne radio stanice u Srbiji potpadaju pod uticaj unapred postavljene agende domaćih političkih institucija.

Literatura

- Adam, S. (2007). Domestic Adaptations of Europe: A Comparative Study of the Debates on EU Enlargement and a Common Constitution in the German and French Quality Press. *International Journal of Public Opinion Research*, 19(4): 409–433.
- Anderson, P. J. & Price, J. (2008). An Evaluation of the Press and Communication Reforms of the Prodi Commission of 1999-2004: With Particular Reference to UK Europhile and Eurosceptic Journalists' Perceptions of their Impact. *European Journal of Communication*, 23(1): 29–46.
- Baisnée, O. & Marchetti, D. (2006). The Economy of Just-in-time Television Newscasting: journalistic production and professional excellence at Euronews. *Ethnography*, 7(1): 99–123.
- Balčytienė, A. & Vinciūnienė, A. (2010). Assessing Conditions for the Homogenisation of the European Public Sphere: How Journalists Report, and Could Report, on Europe. In C. Bee & E. Bozzini (eds.), *Mapping the European Public Sphere. Institutions, Media and Civil Society* (pp. 141–158). Aldershot: Ashgate Publishing Ltd.
- Balčytienė, A., Raeymaeckers, K., De Bens, E., Vinciūnienė, A. & Schröder, R. (2007). Understanding the Complexity of EU Communication: The Spokespersons' Perspective. In AIM Research Consortium (ed.), *Understanding the Logic of EU Reporting from Brussels. Analysis of Interviews with EU Correspondents and Spokespersons. Adequate Information Management in Europe (AIM) - Working Papers, 2007/3*. Bochum/Freiburg: Projekt Verlag.
- BBC Media Action (2012). *Evropska Unija u očima domaćih medija*. Posećeno 15. 6. 2014. URL: <http://www.europa.rs/mediji/najnovije-vesti/1425/Evropska+unija+u+o%C4%8Dima+doma%C4%87ih+medija+.html>.
- Bijmans, P. & Altides, C. (2007). Bridging the Gap between EU Politics and Citizens? The European Commission, National Media and EU Affairs in the Public Sphere. *European Integration*, 29(3): 323–340.
- Blic (2015). *Istraživanje: želimo u EU, ali ne znamo kako idu pregovori*. Posećeno 5. 1. 2015. URL: <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/523817/ISTRAZIVANJE-Zelimo-u-EU-ali-ne-znamo-kako-idu-pregovori>.

- de Vreese, C. H. (2001). Europe in the News – A Cross-National Comparative Study of the News Coverage of Key EU Events. *European Union Politics*, 2(3): 283–307.
- de Vreese, C. H. (2002a). *Framing Europe: Television News and European Integration*. Amsterdam: Aksant Academic Publishers .
- de Vreese, C. H. (2002b). *Communicating Europe*. „The Next Generation Democracy: Legitimacy in Network Europe” project. Brussels: The Foreign Policy Centre and the British Council.
- Deacon, D., Pickering, M., Golding, P. & Murdock, G. (2010). *Researching Communications: A Practical Guide to Methods in Media and Cultural Analysis*. London: Bloomsbury Academic.
- Donev, D., Dukov, J., Čalovski, V., Kamčevska, V. & Trajanovski, N. (2013). Izveštavanje za evropeizacijata vo Republika Makedonija. U D. Valić Nedeljković & J. Kleut (urs.), *Evropa ovde i tamo: analiza diskursa o evropeizaciji u medijima Zapadnog Balkana* (str. 105–116). Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Esser, F., de Vreese, C. H., Strömbäck, J., van Aelst, P., Aalberg, T., Stanyer, J., Lengauer, G., Berganza, R., Legnante, G., Papathanassopoulos, S., Salgado, S., Sheaffer, T. & Reinemann, C. (2012). Political Information Opportunities in Europe: A Longitudinal and Comparative Study of Thirteen Television Systems. *The International Journal of Press/Politics*, 17(3): 247–274.
- European Parliament. (2014). *Results of the 2014 European elections*. Posećeno 15. 9. 2014. URL: <http://www.europarl.europa.eu/elections2014-results/en/turnout.html>
- Garavoglia, M. (2011). Democracy in Europe: Politicizing Champions for the European Public Sphere. *IAI Working Papers 1114*, Istituto affari internazionali (IAI).
- Garcia-Blanco, I. & Cushion, S. (2010). A Partial Europe without Citizens or EU-level Political Institutions – How far can Euronews Contribute to a European Public Sphere?. *Journalism Studies*, 11(3): 393–411.
- Gattermann, K. (2013). News about the European Parliament: Patterns and External Drivers of Broadsheet Coverage. *European Union Politics*, 14(3): 436–457.
- Iuhas, F. & Matei, A. (2013). European Union Political Themes on the Radio News. Case Study: Radio Romania News and Europa FM. In I. Boldea

- (coord.), *Studies on Literature, Discourse and Multicultural Dialogue, Section: Journalism* (pp. 65–71). Târgu Mureș: Editura Arhipelag XXI.
- Kancelarija za evropske integracije, Vlada Republike Srbije (2012). *Evropska orijentacija građana Srbije – trendovi*. Posećeno 10. 4. 2013. URL: http://www.seio.gov.rs/upload/documents/nacionalna_dokumenta/istrazivanja_javnog_mnjenja/istrazivanje_dec_2012.pdf.
- King, G., Keohane, R.O. & Verba, S. (1994). *Designing Social Inquiry. Scientific Inference in Qualitative Research*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Krstić, A. & Milojević, A. (2013). Evropske teme iz perspektive novinara lokalnih medija u Srbiji. *Godišnjak Fakultet političkih nauka*, 7(10): 67–82.
- Krstić, A. (2014). Evropske institucije i internet: nova faza demokratije?. U M. Brekalo et al. (ur.), *Kultura, društvo, identitet – evropski realiteti* (str. 371–383). Osijek: Odjel za kulturologiju – Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera.
- Lecheler, S. & de Vreese, C. H. (2010). Framing Serbia: The Effects of News Framing on Public Support for EU Enlargement. *European Political Science Review*, 2(1): 73–93.
- Leclercq, C. (2015). *Evropskim medijima potrebno ujedinjenje i pomoć Brisela*. Posećeno 5. 9. 2015. URL: www.EurActiv.com.
- Leroy, P. & Siune, K. (1994) The Role of Television in European Elections. The Cases of Belgium and Denmark. *European Journal of Communication*, 9(1): 47–69.
- Le Voci, V. (2013). Sunset Boulevard for Management Partnerships Requiem for True Cooperation on ‘Communicating Europe’. *Convergences*, 3: 12–15.
- Machill, M., Beiler, M. & Fischer, C. (2005). Europe-topics in Europe’s Media: The Debate about the European Public Sphere: A Meta-analysis of Media Content Analyses. *European Journal of Communication*, 21(1): 57–88.
- Mancini, P. et al. (2007). Context, News Values and Relationships with Sources: Three Factors Determining Professional Practices of Media Reporting on European Matters. In A. R. Consortium (ed.), *Reporting and Managing European News: Final Report of the Project Adequate Information Management in Europe 2004–2007* (pp. 117–153). Bochum/Freiburg: Projekt Verlag.
- Martinoli, A. (2014). Interaktivnost i transmedijalno pripovedanje kao okviri za razvoj savremene radio drame. U M. Nikolić (ur.), *Menadžment dramskih umetnosti i medija – izazovi XXI vek* (str. 381–399). Beograd: Fakultet dramskih umetnosti, Univerzitet umetnosti

- McNair, B. (2009). Journalism and Democracy. In K. Wahl-Jorgensen & T. Hanitzsch (eds), *The Handbook of Journalism Studies* (pp. 237–249). New York: Routledge
- Meyer, C. (1999). Political Legitimacy and the Invisibility of Politics: Exploring the European Union's Communication Deficit. *Journal of Common Market Studies*, 37(4): 617–639.
- Milinkov, S., Gajić, Z. & Pavkov, K. (2013). Analiza medijskog izveštavanja o evropeizaciji u Srbiji. U D. Valić Nedeljković & J. Kleut (urs.), *Evropa ovde i tamo: analiza diskursa o evropeizaciji u medijima Zapadnog Balkana* (str. 117–127). Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Morgan, D. (1999). *The European Parliament, Mass Media and the Search for Power and Influence*. Aldershot: Ashgate.
- Norris, P. (2000). *A Virtuous Circle. Political communications in Post-industrial Societies*. Cambridge University Press
- Peter, J., Semetko, H. A. & de Vreese, C. H. (2003). EU Politics on Television News – A Cross-National Comparative Study. *European Union Politics*, 4(3): 305–327.
- Pfetsch, B., Adam, S. & Eschner, B. (2008). The Contribution of the Press to Europeanization of Public Debates: A Comparative Study of Issue Salience and Conflict Lines of European Integration. *Journalism*, 9(4): 463–490.
- Pralica, D. (2013). Evropa i evropeizacija – komparativna analiza izveštavanja štampanih i elektronskih medija u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Makedoniji i Srbiji. U D. Valić Nedeljković & J. Kleut (urs.), *Evropa ovde i tamo: analiza diskursa o evropeizaciji u medijima Zapadnog Balkana* (str. 73–80). Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Price, M. (2002). *Media and Sovereignty: The Global Information Revolution And Its Challenge To State Power*. Cambridge, MA: The MIT Press.
- Radović, S. (2009). *Slike Evrope – Istraživanje predstava o Evropi i Srbiji na početku XXI veka*. Beograd: Etnografski institut SANU.
- Republička radiodifuzna agencija (Regulatorno telo za elektronske medije, RTEM) (2013). *Registar dozvola*. Posećeno 10. 5. 2013. URL: http://www.rra.org.rs/pages/browse_permits/cirilica/national
- Ružić, N. & Rabrenović, A. (2013). Izveštavanje crnogorskih medija o evropskim integracijama. U D. Valić Nedeljković & J. Kleut (urs.), *Evropa ovde i tamo: analiza diskursa o evropeizaciji u medijima Zapadnog Balkana* (str. 91–104). Novi Sad: Filozofski fakultet.

- Scharkow, M. & Vogelgesang, J. (2010). Effects of Domestic Media Use on European Integration. *Communications*, 35(1): 73–91.
- Semetko, H. A., de Vreese, C. & Peter, J. (2000). Europeanised Politics – Europeanised Media? European Integration and Political Communication. *West European Politics*, 23(4): 121–141.
- Sonntag, N. (1983). Media Coverage of the European Parliament: A Comparative Study. *European Journal of Political Research*, 11(2): 215–222.
- Standard Eurobarometer 78 (2012). *Media Use in the European Union*. Directorate-General for Communication (DG COMM “Research and Speechwriting” Unit, Survey carried out by TNS Opinion & Social at the request of the European Commission, Directorate-General Communication. Posećeno 13. 10. 2013. URL: http://ec.europa.eu/public_opinion/index_en.htm
- Statham, P. (2008). Making Europe News: How Journalists View Their Role and Media Performance. *Journalism*, 9(4): 398–422.
- Tamppuu, P. & Pullerits, E. (2006). The Case of Estonia. In AIM Research Consortium (ed.), *Understanding the Logic of EU Reporting in Mass Media. Analysis of EU Media Coverage and Interviews in Editorial Offices in Europe* (pp. 21–32). Bochum: Projektverlag.
- Trenz, H. J. (2004). Media Coverage on European Governance Exploring the European Public Sphere in National Quality Newspapers. *European Journal of Communication*, 19(3): 291–319.
- Turčilo, L. & Buljubašić, B. (2013). Izveštavanje bosanskohercegovačkih medija o evropskim integracijama i ideji Evrope. U D. Valić Nedeljković, & J. Kleut (urs.), *Evropa ovde i tamo: analiza diskursa o evropeizaciji u medijima Zapadnog Balkana* (str. 81–90). Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Valić Nedeljković, D. & Kleut, J. (urs.) (2013a). *Evropa ovde i tamo: analiza diskursa o evropeizaciji u medijima Zapadnog Balkana*. Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Valić Nedeljković, D. & Kleut, J. (2013b). Teorijsko-metodološki okvir istraživanja. U *Evropa ovde i tamo: analiza diskursa o evropeizaciji u medijima Zapadnog Balkana* (str. 61–71) Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Vuletić, V. (2014). *Politička elita u Srbiji i EU*. Beograd: Klett.

REPORTING THE EUROPEAN UNION IN THE SERBIAN NATIONAL RADIO NEWSCASTS

Summary: The visibility of the European Union in the media has been largely researched in contemporary scholarship. The EU reporting is mostly analyzed in regard to national print media and TV stations across Europe. Relevant studies show that the reporting on the EU topics is mostly uniform, shallow and occasional. The media are more interested to report on the EU from the national rather than supranational perspectives. However, the representation of the EU topics in radio newscasts is rarely researched. The radio has been the second most important source of information for Europeans and the first medium that holds the highest level of citizens' trust. In an attempt to contribute to the existing scholarship, this paper analyzes the extent to which national radio stations in Serbia report on the EU topics, as well as how they have been represented in the news. For that purpose, content analysis of the main newscasts of Radio Belgrade First Programme, Radio B92, Radio S and Radio Indeks was conducted during a three-month period in 2013. The main research findings show that only 5.44% of the newscasts are related to the EU topics. The thematic scope is rather limited to daily politics and representation of influential political actors in the country and in Brussels, without in-depth or analytical approach to the discussed issues.

Key words: radio, EU topics, EU institutions, Serbia